

Author: Szentirmai, Tamás
Affiliation: University of Debrecen
Title: COMPOUND EFFECTS WITH SIMPLE TOOLS
Citation: Metszet, Vol 15, No 5 (2024), pp 34-39
<https://doi.org/10.33268/Met.2024.5.3>

Received: 14 June 2024

Accepted: 05 September 2024

Published: 7 October 2024

SERRALVES MUSEUM ÁLVARO SIZA WING,
PORTO, PORTUGAL; ARCHITECTS: ÁLVARO SIZA
VIEIRA and MARIA SOUTO DE MOURA

This addition to an existing park for the arts in Porto expands on ideas developed in the field of Portuguese landscape architecture, respecting the idea that this park is indeed a green area for public use. The building forms apply simple geometry intended to maximise to use of natural lighting, ventilation and a simplicity of construction. Clarity of form and connection to the external spaces being paramount.

01

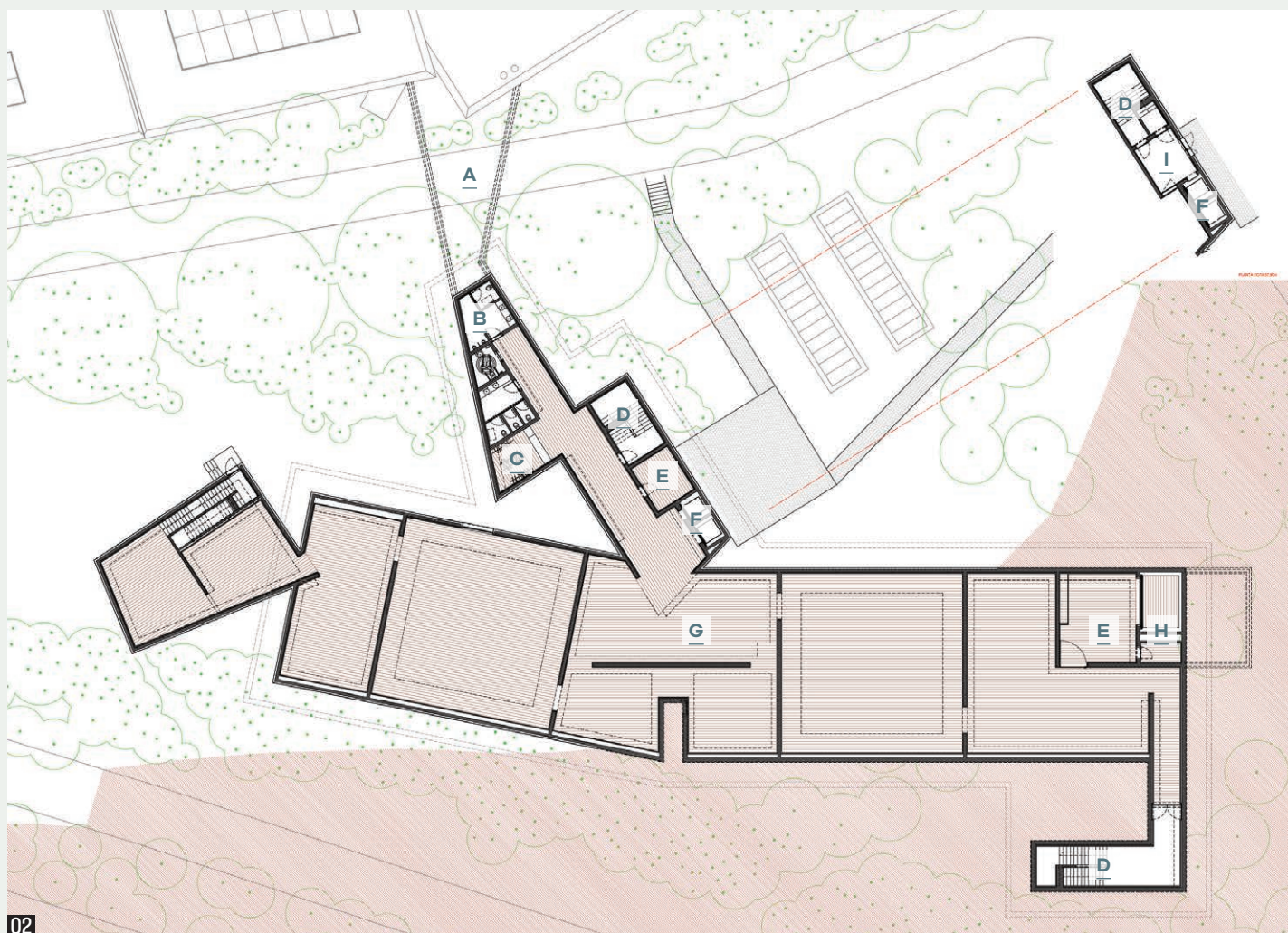
ÖSSZETETT HATÁSOK EGYSZERŰ ESZKÖZÖKKEL

A SERRALVES ALAPÍTVÁNY ÚJ ÉPÜLETSZÁRNYA | PORTÓ, PORTUGÁLIA

—A Serralves Alapítvány története 1989-es alapítása óta egybeforrt Álvaro Siza munkásságával. Az alapítvány központja Portó külvárosában, egy elegáns lakónegyed szélén elterülő 18 hektáros parkban található, ahol a park mellett mára több épület segíti az alapítvány céljainak megvalósulását. A leggyakrabban kortárs művészeti múzeumként aposztrofált és mára a nemzetközi művészeti közegben is megkerülhetetlen intézmény valójában jóval több ennél, az alapításkor lefektetett célkitűzéseiben is azonos hangsúllyal említi a kortárs művészetet, építészetet, környezetet és aktuális társadalmi kérdéseket, ezek jelentőségének minél szélesebb körű tudatosítását. És habár valóban a Siza által tervezett, 1999-ben átadott,

a kortárs művészetre fókuszáló múzeumépület a legmeghatározóbb eleme, az alapítvány működése a többi terület szoros összefonódásával együtt válik teljessé. A százéves [1] – a portugál tájépítészet hagyományait magán hordozó – magával ragadó park egyszerre keretezi, fogja össze a különböző tematikájú kulturális épületeket, sokféle természeti kontextust tár fel a városi ember számára, miközben lépten-nyomon, hol ösvényeken, hol grandiózus szökőkutak mellett sétálva bukkan fel előttünk egy-egy világhírű kortárs művész szobra, installációja. Különböző hosszúságú tanösvények segítik ennek a komplex élménynek a befogadását, tudatosan fókuszálva és egyésként kezelve a hagyományokat, a természeti és

02

02

- 01 A tagolt tömeg segítségével egyszerre bújik el a hatalmas parkban és tűnik el valódi mérete
- 02 Az összetett, játékos tömeg ellenére a kiállítóterek alapvetően szabályosak, jól alakíthatóak

- A | Átkötő híd
B | Vizesblokkok
C | Ruhatár
D | Lépcsőház
E | Műtárgyátvevő

- F | Liftek
G | Kiállítóterek
H | Műtárgylift
I | Udvari bejárat

Meglepő kettősségek teremtdtek

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Álvaro Siza Vieira & Maria Souto de Moura

FOTÓ | PHOTO
Szentirmai Tamás DLA

SZERZŐ | AUTHOR
Szentirmai Tamás DLA

kulturális értékeket. Ezt a sokszínű és összetett hatást nyújtó természeti közeget egészíti ki a többi épület, tovább színesítve az alapítvány nyújtotta kulturális funkciókat. A 106 éves korában, 2015-ben elhunyt filmrendező, Manoel de Oliveira majd' 90 éves munkásságát bemutató mozi-ház, a park fenntartását segítő kertészház és az 1930-as években épült bámulatos art déco villa [2] felújítása is Siza tervei alapján valósult meg, hordozva a három évtizedes együttműködés egy-egy mozzanatát.

—A múzeumépület új tömbbel – a Siza-szárnnyal – való bővítése kettős jelentőséget hordoz. Egyrészt funkcionális többletet biztosít az alapítvány célkitűzéseivel az egyre növekvő saját gyűjtemény és állandó építészeti kiállítási

lehetőség biztosítására, másrészt hangsúlyozza az alapítvány és Siza három évtizedes szoros együttműködését. A háromszintes tömb föld alatti része technikai és kiszolgálófunkciókat fogad be, a felső egy-egy kiállítószint, mely a múzeum gyűjteményének nyújt változó koncepciójú állandó bemutatási lehetőséget, illetve hoz létre dedikált teret építészeti kiállítások részére, ezzel jelentősen növelve az eddigi kiállítási terek méretét.

—Az eredeti tömeg 25 évvel későbbi bővítése érdekes helyzetet teremt. Meglepő kettősségek teremtdtek. A bővítés egyszerre beszél a meglévő épület építészeti nyelvezetét és hordozza magán Siza idővel lágyult, meglepetésekkel telibb építészeti jegyeit. Kiegészíti és

03

03

04

- 03 A Manoel de Oliveira munkásságát bemutató és archívumát gondozó moziház hagyományos tömege mellett magán hordozza Siza játékos részletmegoldásait
- 04 A Siza életművét bemutató nyitókiállítás arculata, installációs koncepciója szorosan kötődik építészeti hitvallásához: a szigorú szabályosság kontextualista módon, személyes elemekkel finomodik
- 05 Az új szárny egyszerűsége állandó párbeszédben van a park bujaságával

jelentősen megnöveli a meglévőt, miközben szinte észrevétlen marad, megbújik a park rejtekében.

—Az eredeti épület az ezredforduló Siza-épületeinek – mint a portói építészkar vagy a Marco de Canavezes-i templom – ismert karakterjegyeit hordozza magán. [3] A szigorú geometrikus alapszerkesztés oldását, játékos finomhangolását ebben az esetben a parkkal való kontextualista kapcsolódás jelenti: a rejtett, de gyakori és

05

változatos vizuális összeköttetés dús vegetációjú környezetével. Ez a meghatározó attitűd a bővítés esetében is jelen van, azonban míg az eredetinel ez a domináns épület formai tagolását is jelentette, itt csak a vizuális kapcsolat létrejöttét szolgálja. Telepítésének minden részlete a rejtőzést segíti elő.

—Pozíciója révén nemhogy nem tolakodik előtérbe, de szinte eltűnik a főépület és a telekhatár közti nem túl

05

frekvenciált parkrészben, melyet a parkot behálózó ösvények is alig érintenek. Relatív nagy mérete ellenére alig érzékelhető, egyben nem látni teljességét, csupán fel-felbukkan a fák között, illetve a nem feltűnő, de mégis meghatározó domborzatot ügyesen használja ki a háromszintes tömeg terepbe süllyesztésére.

—Közvetlen épületen belüli megközelítést a középső szintre bekötő folyosóhíd jelent, mely egyben biztosítja a park zavartalan körbejárását is. Emellett a parkból is elérhető az épület, változatos használatot biztosítva ezáltal.

—A töredezett, tagolt térbeliség a belső térben kevésbé érezhető. Szabályos, szigorúan szerkesztett, vezetett belső térkialakítással találkozunk, mely meglepő részletekkel, téri helyzetekkel oldódik. A két azonos kontúrú kiállítószint eltérő alaprajzi szerkesztése további változatos kiállítási megoldásokat, kurátori lehetőségeket biztosít.

—A belső részletek is Siza régről ismert megoldásait folytatják, de itt is érződnek az évek kísérletei, a végigjárt utak következményei. Minimalista gesztusok, egyszerű anyaghasználat jellemzi a tereket. Fehér vakolt felületek találkoznak síkban kővel – kívül gránittal, a belső térben márvánnyal – és fával. A kevés jelenlévő anyag ellenére plasztikus, költői részletek adódnak, egy-egy meglepő formával, zavarba ejtő, nem szokványos kialakítással. Hasonló kettősséget eredményez a belső megvilágítás megoldása is. A geometrikus szerkesztésű, a mesterséges megvilágítást rejtő álfödémek összetett kompozíciója szabályosságuk ellenére erősen dramatizálja a teret.

01

—A meglévő épülethez mérten szerény mérete ellenére a Siza-szárny esszenciálisan sűríti, foglalja össze Siza 70 éves munkásságát, a modern építészet alapvetéseinek finomhangolását a hétköznapi banalitással, meglepetésszerű játékokosság eszközeivel.

08

—Az új szárny élete a gyűjtemény főleg portugál alkotók munkáit bemutató válogatása mellett magától értetődően Siza életmű-kiállításával kezdődött. Hasonlóan az épület megoldásaihoz, ezt is alaposan átgondolt, bizsergető kettősség jellemzi. Egyszerre mutatja be részletesen Siza eddigi munkásságát, miközben próbál általánosságban is az építészetéről beszélni. Erre utal a kiállítás címe is, C.A.S.A., mely egyszerre az Álvaro Siza gyűjtemény, archívum rövidítése és a ház szó portugál megfelelője. És persze beleérthetjük a tiszteletadást is Siza felé, akit méltán lehet a portugál építészet atyjának tekinteni. Izgalmas adalék még Siza képzőművészeti kísérleteinek hangsúlyos megjelenése az épületek között.

06

—Az új szárnyal még összetettebbé és interdiszciplinárisabbá vált a Serralves Alapítvány működése, újabb lehetőséget kínálva a művészet, kultúra közvetítéséhez. Ebben a tevékenységben már eddig is jól összefértek a hagyományos múzeumpedagógiai módszerek, a sűrűn megvalósított tematikus tárlatvezetések és a kiállításokhoz kapcsolódó konferenciák, kritikái diskurzusok, de akár a jóval nyitottabb, nagyobb célközönséget megszólító Serralves em festa (Serralves buliban) többnapos nyári fesztiváljellegű események is. Ezeket lehet az új terekkel tovább bővíteni, ezáltal továbbra is hozzájárulni a portugálok és az ideérkezők komplex informális oktatásához.

04

07

06

07

- 06 Az új épületszárny
híddal kapcsolódik
a meglévő múzeumhoz,
a parkon belüliségét
ismét hangsúlyozva
- 07 A kiállítóterek
szabályossága
az álfödémek
teremtette drámai
fényviszonyokkal
vállal dinamikusabbá.
Ezt a hatást erősítik
a tükröződő kiállítási
posztamensek és
a falakon sűrűsödő
képek szabályosan
szabálytalan kiosztása
- 08 Siza formai játékossága
nemcsak alaprajzi és
térbeli megoldásokban
érhető tetten, hanem
a parkkal vizuális
kapcsolatot biztosító
nyílászárók formájában
és elhelyezésében is

08

IRODALOM / REFERENCES

[1] *Parque de Serralves - 100 anos de história*, Fundação de Serralves, Porto, 2023.

[2] **Tavares, André:** *Os fantasmas de Serralves*, Porto, Dafne Editora, 2007.

[3] „A portugál építészet ma, Álvaro Siza Vieira”, in Vukoszlávlev Zorán – Szentirmai Tamás: *Kortárs portugál építészet*, Terc, Budapest 2010, p 110.

ÉPÍTETŐ: Fundação de Serralves | ÉPÍTÉSZETI TERVEZÉS: Álvaro Siza 2 - Arquitecto, S.A. | BERUHÁZÁS: AFA - Planeamento e Gestão de Projectos
STATIKA: Jorge Nunes da Silva / Raquel Dias, GOP - Gabinete de Organização e Projectos | FŰTÉS-HŰTÉS TERV: Raul Bessa, GOP - Gabinete de
Organização e Projectos | AKUSZTIKA: Otávio Inácio, GOP - Gabinete de Organização e Projectos | ELEKTROMOSSÁG, GYENGEÁRAM: Alexandre Martins,
GOP - Gabinete de Organização e Projectos | VÍZ, CSATORNA: Raquel Fernandes, GOP - Gabinete de Organização e Projectos | KERTÉSZET: João Gomes
da Silva | FELELŐS MŰSZAKI VEZETŐ: Pedro Viegas | BÚTOR: SPSS Design | KIÁLLÍTÁSTECHNIKA: António Choupina / Phillipe Vergne